

Nacka

NÄTVERKET

Ett samarbete för utveckling, planering, uppföljning och kvalitetsarbete inom fritidsgårdsverksamheten

Nackanätverket är ett samarbete mellan sju mellansvenska kommuner som arbetar med utveckling och uppföljning av fritidsgårdsverksamhet för tonåringar.

I nätverket ingår; Nacka kommun, Tyresö kommun, Haninge kommun, Gotlands kommun, Mjölby kommun, Jönköpings kommun och Klippans kommun.

NACKA
KOMMUN

tyresö kommun

Haninge
kommun

Region
Gotland

Mjölby Kommun

JÖNKÖPINGS
KOMMUN
Kultur & Fritid

KLIPPANS
KOMMUN
- en del av Sveriges Hållbarhet

Innehåll:

- 1 Nackanätverket - utveckling av fritidsgårdsverksamhet
- 2 Behövs fritidsgården?
- 3 Tillgänglighet
- 4 Inflytande
- 5 Medverkan
- 6 Bemötande
- 7 Trygghet
- 8 Vem besöker fritidsgården?
- 9 Fritidsgårdens framtid

Nackanätverket – utveckling av fritidsgårdsverksamhet

Nackanätverket är ett samarbete mellan sju mellan-svenska kommuner som arbetar med utveckling och uppföljning av fritidsgårdsverksamhet för tonåringar.

Fritidsgårdsverksamhet är ett exempel på så kallad öppen fritidsverksamhet. Andra exempel är: mindre fritidsgårdsliknande träffpunkter, näridrottsplatser, öppna idrottshallar och mobila fritidsledare som arbetar ute i bostadsområden, på skolor eller andra platser där ungdomar vistas på sin fritid.

Nackanätverket har under flera år arbetat med att formulera definitioner på vad öppen fritidsverksamhet ska vara och hur ett fritidsgårdsuppdrag kan formuleras. Nätverket har också formulerat vad en hög kvalitet på en fritidsgårdsverksamhet kan innebära och hur man kan följa upp verksamheten.

Alla har rätt till en god fritid

På fritiden ska alla ha möjlighet att få utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Eftersom ungdomar är olika, har olika behov, olika fritidsstilar och olika förutsättningar behövs det ett brett fritidsutbud med olika arenor och möjligheter. Fritidsgården och den öppna verksamheten är särskilt viktig för att den erbjuder professionella ledare, gemenskap och roliga aktiviteter, som bidrar till att unga blir vuxna, mår bra, utvecklas och inkluderas och etableras i ett sammanhang. Fritidsgården och den öppna verksamheten är lättillgänglig och kräver ingen prestation och inget regelbundet deltagande

I denna skrift får du veta vad Nackanätverket menar att en fritidsgård ska vara och hur man kan arbeta med kvalitet och uppföljning.

Nackanätverkets modell

- > Beskriv verksamheten
- > Inventera behoven
- > Formulera behov och uppdrag
- > Fördela resurser
- > Arbeta fram handlingsplan
- > Bedriv verksamheten
- > Dialog med ungdomar
- > Identifiera behov och önskemål
- > Följ upp verksamheten
- > Mät resultatet
- > Identifiera förbättringsområden
- > Genomför förbättringar.

Vad är en fritidsgård?

– enligt Nackanätverket

Fritidsgården är en verksamhet med ett tydligt uppdrag, som organiseras av kompetent och utbildad personal.

Fritidsgården är en mötesplats som kännetecknas av tillgänglighet, mångfald, inkludering, icke-diskriminering och jämställdhet. Fritidsgården är till för alla, oavsett könsidentitet och könsuttryck, funktionsnedsättning/funktionsvariation, livsstil, sexuell läggning, etnisk bakgrund, politisk åsikt eller religiös tro – på fritidsgården ska alla känna sig välkomna! Fritidsgården ska ha en bred målgrupp och det ska finnas plats för flera olika grupper samtidigt. På fritidsgården behöver man inte tillhöra en viss förening, ideologi eller religion. Verksamheten är öppen för alla och trösklarna är låga. Alla som kommer till fritidsgården ska mötas med en positiv förväntan.

Centralt i fritidsgårdens verksamhet är den öppna verksamheten. Den öppna verksamheten syftar till att under fria former underlätta och ge utrymme för främst ungdomar att träffa andra ungdomar och vuxna och få vara med på så mycket roligt som möjligt, när man själv har lust. Ungdomarna kommer till fritidsgården när de själva vill.

Fritidsgården är en arena som erbjuder en meningsfull, lustfylld och utvecklande fritid, som bygger på frivillighet och som främjar en god hälsa och val av goda värderingar. I den öppna verksamheten ska det finnas förutsättningar för unga människor att utveckla en positiv livsstil, ett eget engagemang och ett gott livsmönster. Det ska vara en trygg stämning och ett positivt umgängesklimat, fritt från mobbning och trakasserier. Fritidsgården ska bidra till ungas vuxenblivande.

Definition Fritidsgård

Nackanätverket menar att en fullstor fritidsgård ska:

- ▶ *vara öppen minst tre dagar i veckan på tider då ungdomar efterfrågar fritidsgården, varav en dag är en fredag eller lördag - och att det ska vara öppet minst 15 timmar varje vecka*
- ▶ *ha minst 3 heltidsanställda, vars huvuduppdrag är tonåringars fritid*

	Fritidsgård	Träffpunkt Mindre mötesplats	Annan öppen verksamhet
Finansiering Uppföljning	Kommunen finansierar och följer upp verksamheten. Verksamheten drivs av kommunen eller andra upphandlade aktörer i fritidsgårdslokaler.	Kommunen finansierar och följer upp verksamheten. Verksamheten kan drivas av kommunen eller av ideella organisationer i deras egna föreningslokaler.	Kommunen finansierar och följer upp verksamheten. Det finns inte samma krav på redovisning eller resultat. Verksamheten kan drivas av kommunen eller av ideella organisationer i deras egna föreningslokaler
Målgrupp	13 – 19 år	13 – 19 år	Kan variera, tonvikt på 13-19 år
Uppdrag	<ul style="list-style-type: none"> • Öppen verksamhet • Attraktiv trygg mötesplats • Ungdomars intressen och behov • Främja friskfaktorer • Positiv livsstil • Identitet och självbild • Demokratisk träning • Jämställdhet • Informellt lärande 	Ska komplettera fritidsgårdar där sådana saknas, eller där behoven eller besökargruppen är mindre så att en fullstor fritidsgård inte är motiverad, eller där det behövs en riktad verksamhet för en särskild målgrupp. Samma som för fritidsgård men i mindre omfattning. Öppen mötesplats med möjlighet till en del öppna aktiviteter	Ska komplettera fritidsgårdar och träffpunkter med ytterligare öppen verksamhet
Mål	<ul style="list-style-type: none"> • Hög tillgänglighet • Brett aktivitetsutbud för att tillata olika grupper • Främja ungas välmående och utveckling • Demokratisk fostran • Främja kreativitet och engagemang • Positiv livsstil • Jämställdhet 	Samma som för fritidsgård, men med lägre förväntan på måluppfyllelse	Bidra till ett positivt fritidsutbud
Personal	<ul style="list-style-type: none"> - Minst 3 heltidsanställda som i huvudsak arbetar med ungdomar - Sträva efter att 2 av 3 anställda har en adekvat eftergymnasial utbildning - Kontinuerlig fortbildning ska ges - Arbetstid ska avsättas för utvecklingsarbete - Timledare med spetskompetens kan komplettera de heltidsanställda 	Önskvärt med minst en halvtidsanställd som enbart arbetar med verksamheten. Minst en ansvarig person med adekvat utbildning. Lägre grad personallikhet i verksamheten än på fritidsgård Högre grad timanställda ledare än på fritidsgård Personalen kompletteras med ideella insatser	Arvoderade ledare, unga vuxna, föräldrar med flera Inga krav på formell utbildning
Omfattning Öppet	Minst 15 timmar i veckan fördelat på minst tre dagar i veckan varav en är fredag eller lördag	Varierar, 1 – 5 tillfällen i veckan, sen eftermiddag – tidig kväll utifrån behov, 2 – 4 timmar per tillfälle	Varierar, 1 – 5 tillfällen per vecka
Lokal	Egen lokal som i huvudsak används i som fritidsgård, som är anpassad för fritidsgårdsverksamhet för ungdomar Möjligheter finns för flera grupper att samlas samtidigt Möjlighet finns för flera aktiviteter samtidigt	Mindre yta än fritidsgård, lokal kan användas för annan verksamhet vid andra tider, i regel en lokal i anslutning till annan verksamhet, till exempel 1 – 2 rum vid sporthall, simhall, bibliotek, kulturhus, föreningslokal, föreningscafé, parklek, öppen förskola, församlingshus mm	Lokalen delas och används i huvudsak av andra verksamheter, till exempel sporthall, sporthallscafé/eteria, klubbhus, församlingshus, bygdegård, Folkets Hus, hyresgästföreningslokal, ridhus
Behov av verksamhet	Stort antal ungdomar i området Närhet till skola, sportcentrum och kommunalsentrum Centrala platser med goda kommunikationer Hög efterfrågan Unga med expressiv fritidsstil Kompenserande funktion för unga med socioekonomiska brister och/eller unga som inte deltar i annan verksamhet	Område med färre ungdomar Mindre efterfrågan av öppen verksamhet Specifik målgrupp med behov av riktad verksamhet I anslutning till föreningsaktiviteter, kulturskola Unga med instrumentell fritidsstil	Områden där det saknas fritidsgård Kompletterar annan verksamhet Breddar utbudet av öppen verksamhet

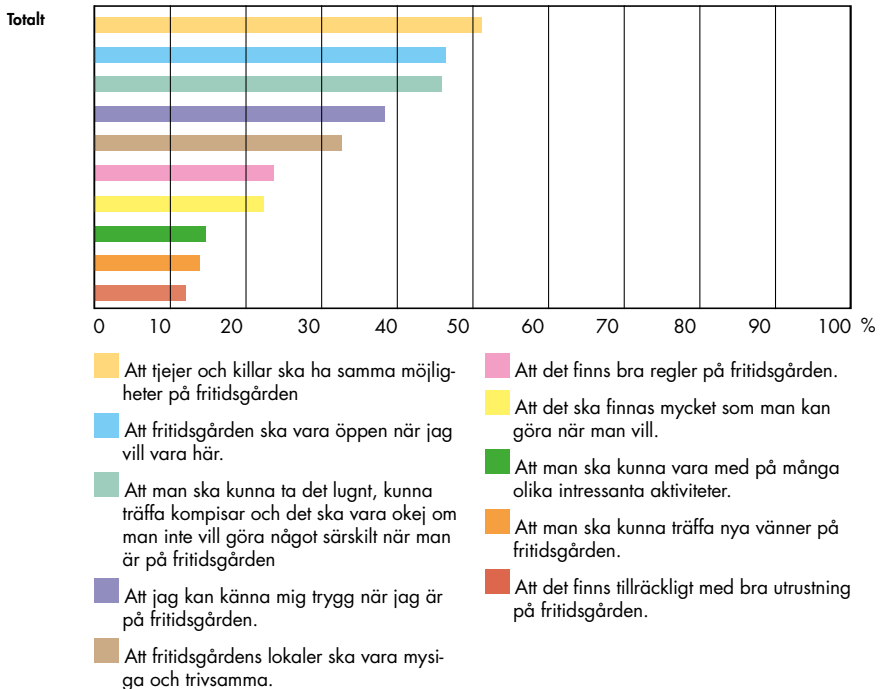

► *Ha en egen lokal som är anpassad för och i huvudsak används för öppen verksamhet för ungdomar där det finns möjlighet till olika aktiviteter och plats för flera olika grupper samtidigt*

Träffpunkter för unga

Mindre mötesplatser, men färre personal, mindre lokaler eller lokaler som delas med annan verksamhet och har mindre öppet kallar vi för träffpunkter. Dessa kan påminna om mindre fritidsgårdar, men förväntningarna och kraven är lägre ställda.

Enkät svar: Vad är viktigast för dig på fritidsgården? Exempel på enkätresultat. 1283 svarande

Fritidsgårdsuppdraget

– enligt Nackanätverket

Vad ska en fritidsgård erbjuda?

Till fritidsgården kommer ungdomar när de vill och de väljer i stor utsträckning de aktiviteter de själva önskar. Ungdomarnas behov av relationer och av att få ingå i ett sammanhang står i fokus.

Fritidsledarens roll är tillvarata och främja de ungas kreativitet, intressen och behov.

Verksamheten ska ha ett tydligt främjande perspektiv. Med det menar vi att man uppmärksammar och främjar det friska och gynnar det positiva hos sina besökare. Vi menar att alla människor har något de kan bidra med och att alla har en möjlighet att utvecklas, bara förutsättningarna finns. Fritidsledaren ska tillvarata och främja besökarens förutsättningar, kreativitet, behov och personliga intressen. Med en främjande verksamhet bidrar fritidsgården till ungas vuxenblivande där unga stöds till att bli demokratiska medborgare.

Fritidsgården ska ha ett varierat utbud av aktiviteter som man ska kunna delta i utan att behöva anmäla sig i förväg eller behöva delta i regelbundet. Det kan vara allt från små vardagshändelser till stora evenemang. Utbudet ska präglas av öppenhet och tillgänglighet och ska vara utan krav på prestation eller konsumtion. I uppdraget ingår även att skapa förutsättningar för en positiv livsstil för dem som besöker verksamheten. Detta innefattar bland annat ett gott livsmönster samt demokratisk träning. Särskilt angeläget är det att uppmärksamma de ungdomar som upplever att de i lägre grad blivit positivt bekräftade av det övriga vuxensamhället.

Uppdraget kan sammanfattas med följande arbetsområden

A. Vardagsrum för ungdomar

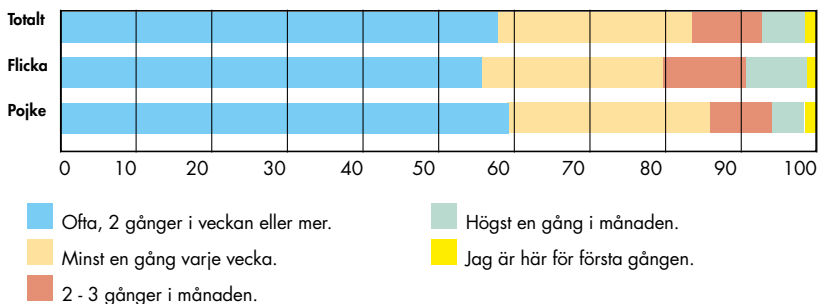
Fritidsgården ska vara som ett extra vardagsrum och en mötesplats för ungdomar. Här ska ungdomar kunna sitta och prata, umgås och göra inget särskilt eller göra något kul för stunden. Här ska det finnas möjligheter att göra något utan att behöva planera eller anmäla sig i förväg. Exempel på detta kan vara idrott, spel, musik, se på film, kreativt skapande, dans, bakning eller något helt annat.

Enkät svar: Hur ofta är du på fritidsgården? Exempel på enkätresultat. 1300 svarande

B. Aktivitetscentrum

Fritidsgården ska även erbjuda mer varaktiga regelbundet återkommande ledarledda aktiviteter som tilltalar ungdomar. Det kan handla om allt möjligt, till exempel kreativt skapande, idrott, dans, matlagning eller musik.

C. Arrangemang, fester, läger och resor

Fritidsgården ska ordna ett antal arrangemang som tilltalar den stora ungdomsgruppen, inte bara stammissarna. Konserter, discon, festivaler eller större idrottsturneringar kan vara exempel på arrangemang. Fritidsgården kan även anordna resor och läger.

D. Stöd till ungas eget engagemang

Ungdomar ska ges möjlighet att påverka verksamheten och vara delaktiga när aktiviteter planeras och genomförs. Ungdomar ska även kunna få stöd när de vill genomföra sina egna idéer till olika aktiviteter.

E. Samtal

Relationsskapande förhållningssätt är bärande för fritidsledarens arbete för att erbjuda unga en miljö som öppnar för samtal i allt från smått till stort. Fritidsledaren kan vara en resurs för unga, särskilt för dem som upplever sig i mindre grad positivt bekräftade av andra vuxna. Ungar har behov av att pröva sina argument med vuxna som de inte är i beredning till och där har fritidsledaren en unik ställning.

F. Det mobila fritidsledarskapet

Det mobila fritidsledarskapet betyder att fritidsledare också kan möta ungdomar och anordna fritidsaktiviteter på andra platser än fritidsgården. Kanske finns fritidsledarna en del av sin arbetstid i skateparken, näridrotts-

platsen, skolan, skolgården, torget eller i centrum. Det kan handla om att arrangera aktiviteter på platser i områden där ungdomar finns. Fritidsledarnas uppdrag blir då att vara aktivitetsarrangörer för fler ungdomar än dem som hittar in till fritidsgården. Men det kan också handla om att marknadsföra verksamheten och rekrytera fler fritidsgårdsbesökare. Med ett utåtriktat arbete kan fritidsledarna kontinuerligt nå nya ungdomsgrupper, skapa relationer och lyssna in de ungdomar som inte väljer att gå till fritidsgården men som ändå har behov av de resurser som finns i den öppna verksamheten. Det mobila fritidsledarskapet kan vara en resurs som bidrar till att aktiviteter och arrangemang som ungdomar efterfrågar blir verklighet. Det mobila fritidsledarskapet kan även innebära ett samarbete med lokala föreningar, skolor, idrottsplatsvaktmästarna, simhallen, kulturhuset, kulturskolan eller biblioteket i området.

G. Informera om verksamheten

Fritidsgården ska kontinuerligt nå nya ungdomar för att både nå ut med information och samla in kunskap om vad som efterfrågas och behövs. Ungdomar ska känna till att fritidsgården finns som en möjlighet, med dess lokaler, personal och utrustning för olika aktiviteter. Även föräldrar ska få information i flera sammanhang om vad fritidsgården står för och erbjuder.

Hur borde en fritids- gårdslokal se ut

– enligt Nackanätverket

Det räcker inte med en skolcaféteria eller ett hörn i ett kulturhus eller ett bibliotek för att man ska kunna säga att man erbjuder en fritidsgårdsverksamhet för tonåringar. Skolcaféterian eller ungdomarnas hörna i kulturhuset är något annat än en fritidsgård och fyller andra syften.

En fritidsgårdslokal måste vara byggd och anpassad för fritidsgårdsverksamhet med möbler, inredning, utrustning, saker på väggarna och så vidare, som utgår från fritidsgårdsverksamheten och ungdomarnas kultur. Trivseln och känslan av att detta är ett vardagsrum för ungdomar är viktigt.

Det ska vara lätt att hitta in till fritidsgården och det är viktigt med låga trösklar. Skyltning och inbjudande entré är viktigt.

Fritidsgårdens viktiga vardagsrum

Fritidsgårdens centrala del är vardagsrummet eller kaféet. Detta kafé måste vara tillräckligt stort för att kunna vara ett levande vardagsrum med ett antal ”aktivitetsstationer” i samma rum, där flera olika grupper får plats samtidigt. Här kan det finnas olika sittgrupper och plats för till exempel spel, datorer, böcker och tidningar, kreativt skapande och en mindre scen.

Det är också viktigt med ett större aktivitetsrum för rörelse i direkt anslutning till kaféet, för till exempel innebandy, dans, pingis, spring, lek, motionsgrupper eller annan fysisk aktivitet.

Det behövs också andra aktivitetsrum av olika storlek, där innehållet kan variera mellan åren. Exempel på

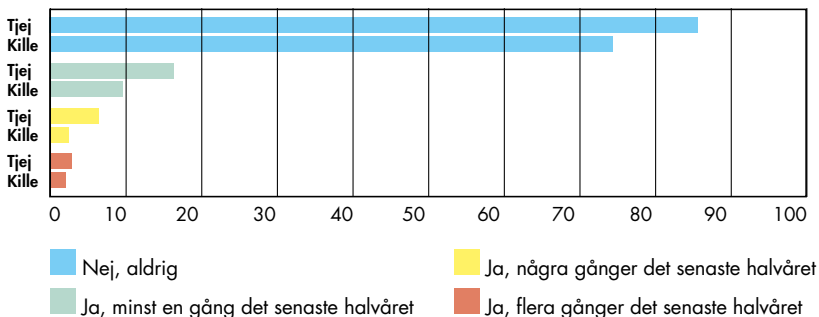

Fritidsgården ska ge känslan av att vara ett vardagsrum för ungdomarna.

Enkät svar:

Har du varit rädd någon gång på eller utanför fritidsgården?

Exempel på enkätresultat. Svarande 1263

rum som efterfrågas är rum för musikverksamhet, styrketräning, filmvisning eller rum för samtal, möten och läsläsning. Olika grupper kan också efterfråga små mysiga rum där man kan få vara med kompisar och göra inget särskilt. Ibland kan det finnas målgrupper som har behov av att få vara för sig själva i ett eget rum.

Fritidsgårdens olika aktivitetsrum för spontana aktiviteter måste ligga så att det är direkt access från fritidsgårdscaféet till de olika rummen, för att främja trygghet, lättillgänglighet och effektivt nyttjande.

Enbart fritidsgård

Fritidsgårdslokalen ska i huvudsak vara just fritidsgård. Erfarenheter visar att när lokaler delas av flera verksamheter och där ansvaret för lokalerna också delas mellan flera verksamheter så blir det ofta ifrågasättanden och samverkansproblem. Olika yrkesgrupper har ofta olika tolkningar av vad ungdomsinflytande i en lokal kan innebära.

Fritidsgårdens lokaler kan dock användas av andra aktörer när ordinarie verksamhet inte pågår. Fritidsgården kan också vara intresserad av att använda lokaler som delas med andra, som gruppträningsrum/motionslokal/gym/blackbox, replokal/musikstudio, sporthall/gymnastiksal.

Placeras där ungdomar rör sig

En ny fritidsgård kan med fördel placeras där ungdomar rör sig naturligt, där det är enkelt att slinka in på vägen, till exempel nära en högstadieskola eller ett centrum. Fritidsgården kan gärna ligga i anslutning till sporthallen eller andra verksamhetslokaler inom idrott/fritid/kultur. I anslutning till fritidsgården får det gärna finnas en aktivitetsyta utomhus, till exempel en näridrottsplats, skateboardpark, parkour eller ytor för streetsport. Fritidsgården bör också ligga i bra skyltläge, med egen entré i markplan och i närheten av busshållplats eller tågstation. Fritidsgården bör ligga där det är upplyst och där andra människor rör sig, för att öka tryggheten när man går till och från verksamheten.

Fritidsledaren

– enligt Nackanätverket

Fritidsledaren är:

Stödjande
Respektfull
Vuxen
Engagerande
Demokratisk
Lyhörd
Inkluderande

På fritidsgården ska det finnas andra vuxna än hemma och i skolan. Fritidsledarna ska man kunna lita på och prata med. Fritidsledarna ska föregå med gott exempel och respektera ungdomarna och deras syn på tillvaron.

Nackanätverket menar att minst två av tre som jobbar på en fritidsgård ska vara utbildade fritidsledare eller ha annan adekvat utbildning för att arbeta med ungdomars fritid. Fritidsledarna kan sedan kompletteras med timledare som har spetskompetens på olika aktiviteter.

Fritidsledarens uppgift är att ta till vara och främja besökarens förutsättningar, kreativitet, behov och personliga intressen både i grupp och enskilt. Fritidsledaren är både en samtalspartner, ett stöd för ungdomar som vill arrangera aktiviteter själva och en arrangör av kul fritidsaktiviteter.

Fritidsledaren – en vuxen som lyssnar

Fritidsledaren är naturligtvis den öppna fritidsverksamhetens nyckelfunktion. Några kommentarer om fritidsledarens roll från ungdomar och fritidsledare.

Rasmus 16: Man bor ju nästan på gården, ja utom att man inte sover där. Man blir ju väldigt tajt med fritidsledarna. Olika ledare har ju olika intressen, så man vet vem man ska vända sig till när det gäller olika saker.

Adela 15: Egentligen tänker inte jag på att det här är erät jobb. Ni är mer som kompisar. Jag kommer ofta hit bara för att hänga med Karin.

Wilma 15: De vuxna är med oss och lyssnar på vad vi vill säga.

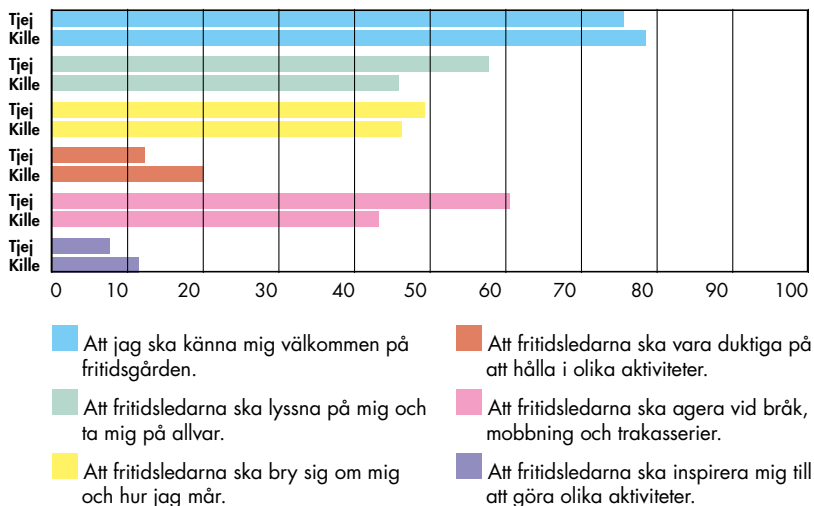
Karin fritidsledare: Jag blir alltid vänligt bemött och vi visar en ömsesidig respekt. Det är ofta som jag får frågan hur jag mår, inte bara tvärtom. Vi jobbar mycket med bemötande och trygghetsfrågor i både personalgruppen och med ungdomarna.

Fritidsledarnas huvudsakliga arbetsuppgifter är att

- bekräfta alla ungdomar som kommer
- vara lyhörda och uppmärksamma på ungas behov
- stödja och stärka ungdomarna i deras identitetsökande
- skapa varaktiga relationer och bygga ett relationskapital som går att utmana
- arbeta metodiskt för att ungdomar ska bli delaktiga och medansvariga i att driva verksamheten
- ordna och leda olika aktiviteter och program
- vara ett stöd och coacha ungdomar som vill förverkliga egna idéer

Enkät svar:

Vad tycker du är fritidsledarnas viktigaste uppgift? Exempel på enkätresultat. 1300 svarande

Uppföljning

Hur vet vi om en fritidsgård är bra? Genom att kontinuerligt följa upp verksamheten, hur uppdraget utförts och om de uppsatta målen har nåtts.

Nackanätverkets modell för uppföljning består av

1. En enkät vartannat år till fritidsgårdsbesökare
2. Gruppintervjuer med fritidsgårdsbesökare
3. Verksamhetsredovisningar
4. Nyckeltal där vi jämför varje kommun med ett gemensamt genomsnitt
5. Tjänstepersoner från förvaltningen som regelbundet besöker fritidsgårdar
6. Enkätundersökning vartannat år till ungdomar som inte går på fritidsgård

Genom att kontinuerligt arbeta med detta är det möjligt att jämföra sig med sig själv över tid och samtidigt får man en möjlighet att jämföra sig med andra. De olika svaren visar på hur fritidsgårdarna fungerar utifrån olika perspektiv. Resultatet kan användas både när man planerar mål, uppdrag och vad verksamheten ska få kosta eller när man planerar vad verksamheten ska innehålla och

hur man tänker arbeta på fritidsgården. Resultatet är alltså intressant både i ett strategiskt arbete med utveckling och uppföljning när man tar fram underlag till politiken och för den enskilde personalgruppen.

Syftet med enkätundersökningarna och intervjuerna är att få veta vad besökarna anser om fritidsgårdarna. Svaren kan ses som ett sätt att mäta temperaturen på hur väl fritidsgårdarna fungerar ur ungdomarnas perspektiv och vilka mål verksamheten uppnår. Resultatet av uppföljningen är användbart för varje enskild personalgrupp på respektive fritidsgård och för de tjänstepersoner som arbetar på en strategisk nivå med uppföljning och planering. Materialet kan även användas för att ta fram underlag till politiker. I fortsatt arbete kan bäge nivåer ta hänsyn till ungdomarnas synpunkter, de politiska intentionerna och de ekonomiska resurserna som finns för fritidsgårdar och annan öppen fritidsverksamhet.

Med enkäterna och intervjuerna menar vi att man får en uppfattning om hur pass väl verksamheterna svarar mot besökarnas förväntningar och behov. Åtminstone till en del är detta ett tillfälle för besökarna att få påverka både den vardagliga verksamheten och den strategiska planeringen.

Resultatet kan man använda för att se varje enskild fritidsgårds starka och svaga sidor och identifiera förbättrings- och utvecklingsområden. Samtidigt gör man en uppföljning av de politiska målen med verksamheten.

I Nackanätverket har vi utgått ifrån fyra kvalitetsområden som handlar om:

- Tillgänglighet; till exempel hur man upplever aktivitetsutbudet, öppettider, information, om man känner sig trygg och välkommen och om fritidsgården ligger på en bra geografisk plats och i en trygg miljö.
- Inflytande; till exempel hur man upplever möjligheterna att få ta ansvar, att få påverka innehållet och hur man upplever ledarnas förmåga att tillvarata ungdomarnas önskemål.
- Bemötande; till exempel om man känner sig välkommen, om man blir bekräftad, om man upplever att ledare tar sig tid att lyssna på och respekterar en.
- Kompetens; till exempel om man upplever att ledare kan stödja unga, kan leda grupper och aktiviteter, och om ledarna kan skapa trygghet och hantera konflikter.

Uppföljning

- Enkäter
- Gruppintervjuer, fokusgrupper
- Nyckeltal
- Verksamhetsredovisning
- Dialog, analys

Kvalitetsområden

- Verksamhetens tillgänglighet
- Ungdomars möjlighet till inflytande
- Personalens bemötande
- Personalens kompetens

Här är ett exempel på hur en kvalitetskarta kan se ut för en fritidsgårdsverksamhet eller annan öppen fritidsverksamhet för ungdomar

Tillgänglighet

- Fritidsgården upplevs som en attraktiv mötesplats för områdets ungdomar
- Öppetider stämmer med ungdomars behov
- Fritidsgården upplevs som en trygg och trevlig miljö
- Lokaler och utrustning upplevs som ändamålsenliga
- Det är lätt att hitta till fritidsgården
- Det är lätt att hitta information om verksamheten
- Det finns en varierat och rikt utbud av aktiviteter som ungdomar efterfrågar
- Fritidsgården är tillgänglighetsanpassad

Personalens kompetens

- Personalen har pedagogisk kompetens för att utföra sitt uppdrag
- Personalen kan instruera och leda aktiviteter
- Personalen kan inspirera och stimulera ungdomar till eget engagemang och eget skapande
- Personalen kan skapa trygghet och hantera konflikter
- Personalen kan väcka intresse för aktiviteter

Personalens bemötande

- Personalen ser till att alla besökare känner sig välkomna
- Personalen har tid och intresse för att prata med ungdomar
- Ungdomarna upplever att ledarna bemöter dem vänligt och respektfullt, de unga blir tagna på allvar
- Alla ungdomar blir sedda och bekräftade
- Personalen kan vid behov ge stöd och coaching.
- Det finns möjlighet för ungdomar att ge personalen förtroenden
- Fritidsgården är en arena där unga vågar samtala, delta i diskussioner och ta kontakter

Ungdomars möjlighet att påverka och vara delaktiga

- Personalen är lyhörd för ungdomars önskemål
- Ungdomar ges tillfällen till att påverka planering av verksamheten, lokalfrågor och inköp
- Ungdomar ges tillfällen att få ta ansvar för material, utrustning och lokaler
- Ungdomar ges tillfällen att vara medskapande av verksamheten

Vad kan göras bättre?

Inget är så bra att det inte kan göras bättre. Nackanätverket jobbar med uppföljning och verksamhetsutveckling, bland annat genom enkäten till besökare. Här följer några exempel på hur ungdomar och ledare resonerar kring förbättringar.

Liam 15: Jag skulle vilja att det var öppet i hallen mer så att vi kunde spela fotboll och innebandy oftare.

Rasmus 16: Öppet mer! Öppna tidigare på eftermiddagen så behöver man inte vänta i flera timmar på att gå hit.

Pontus 16: Jag vill ha ordnade aktiviteter varje dag.

Wilma 15: Öppet mer!

Helena fritidsledare: Vi i personalen måste ständigt jobba med bemötandet. Det kan vara små detaljer, vi behöver tid att prata om det i personalgruppen.

Karin fritidsledare: Mer kvalitetstid till planering, så att vi hinner jobba igenom förslag. Vi satsar ju på "kvalitet i fritidsgård".

Hur tar man reda på behovet av öppen fritidsverksamhet?

I en kommun del där det finns minst en högstadieskola, en sporthall och ett centrum bör det också finnas en fritidsgård. Beroende på antal ungdomar som bor i området och dessa ungdomars behov kan fritidsgården behöva vara större eller mindre.

För att kunna bedöma behoven av en fritidsgård eller en mindre träffpunkt föreslår vi att man tittar på följande faktorer:

1. Hur många ungdomar bor i närområdet
2. Hur många elever finns i skolår 7 – 9 på närmaste skola, hur långt är det till närmaste skola
3. Vilken typ av aktiviteter och mötesplats efterfrågar ungdomar i området, efterfrågas en expressiv fritidsarena, efterfrågas en öppen verksamhet?
4. Vilket utbud av fritidsaktiviteter och mötesplatser, som vänder sig till ungdomar, finns i området för övrigt? Var kan ungdomar hitta vuxna som de har förtroende för?
5. Hur stor andel av områdets ungdomar är aktiva medlemmar i föreningar?
6. Vilka är de socioekonomiska förutsättningarna (ohälsotal, familjers köpkraftsindex, andel familjer med ungdomar med försörjningsstöd, andel trångbodda, föräldrars utbildningsnivå, andel nyanlända flyktingungdomar, andel arbetslösa föräldrar)
7. Finns det någon kunskap om ungdomar med särskilda behov eller funktionsnedsättningar
8. Hur ser ungdomarnas möjligheter att ta sig till en annan kommun del ut, vad finns det för allmänna kommunikationer, var ligger ungdomarnas skolor, hur lång tid tar det att åka till andra fritidsanläggningar och hur besvärligt upplever ungdomarna att det är att åka någon annanstans. Finns det något som gör det svårt för ungdomarna att ta sig till ett annat kommun område? Finns det någon fritidsgård i angränsande område som det är enkelt att ta sig till.
9. Finns det ungdomar från andra områden som skulle attraheras att åka till en fritidsgård i detta område?

Utifrån en sådan kartläggning kan det sedan vara möjligt att ta fram ett beslutsunderlag för att starta upp en ny fritidsgård eller en annan mindre öppen verksamhet.

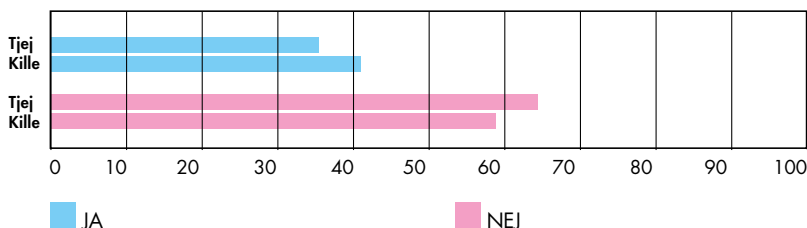
Var behövs fritidsgårdarna bäst?

Inventera behoven

- Antal ungdomar
- Ungdomarnas fritidsstil
- Socioekonomiska faktorer
- Ungdomarnas önskemål
- Föreningsaktiviteter
- Vuxna samtalspartners
- Avstånd och kommunikationer

Enkät svar:

Är du aktiv i någon förening, klubb, organisation eller religiös församling som träffas, tränar eller har möten minst en gång i veckan? Exempel på enkätresultat 1259 svarande

Vilka ungdomar efterfrågar fritidsgårdar?

Fritidsgårdsverksamheten ska ha ett brett utbud av aktiviteter som tilltalar många olika grupper. Vilka som besöker en fritidsgård beror delvis på personalens arbetssätt och förhållningssätt.

De flesta ungdomar behöver fritidsgården, fritidsledarna och de öppna aktiviteterna någon gång.

Ungefär 25 % av alla ungdomar på högstadiet besöker fritidsgård eller dess arrangemang någon gång varje månad. Andra ungdomar har ett större behov av fritidsgården och besöker den flera gånger varje vecka. För ytterligare en grupp ungdomar blir fritidsgården och relationen till fritidsledarna extra viktig. (Studien Ung livsstil, 2014-2017)

40 % är inte föreningsaktiva

Fritidsgården är särskilt viktig för de grupper som inte tar del av annat fritidsutbud. Olika studier visar att ungefär 40 % av ungdomarna på högstadiet inte deltar i föreningarnas verksamhet eller kulturskolan.

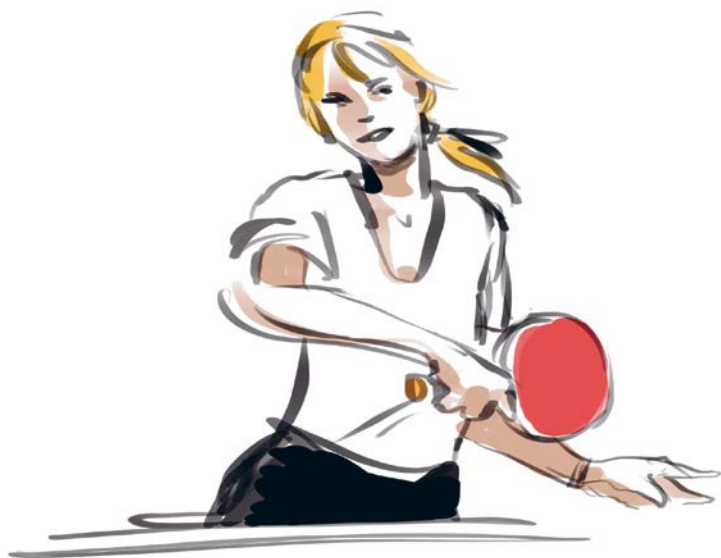

De ungdomar som framför allt har en expressiv fritidsstil uttrycker oftare att de känner sig hemma i den öppna verksamheten. Med det menar vi ungdomar som efterfrågar aktiviteter och möjligheter att mötas här och nu, utan krav på regelbundet deltagande eller krav på prestationer.

Attraherar unga med behov av extra stöd

Fritidsgårdar är en verksamhet som når ungdomar med mindre socioekonomiska resurser och unga med behov av extra stöd. För ungdomar med sämre socioekonomiska förutsättningar är fritidsgårdarna en kompenserande verksamhet. De ungdomar som upplever att de i mindre utsträckning än andra får positiv bekräftelse av vuxna kan vara särskilt viktiga att prioritera. Nyanlända och unga med olika former av funktionsvariationer brukar också tilltalas av fritidsgårdarna. Ungdomar som känner sig ensamma eller annorlunda kan också tycka att fritidsgårdar är särskilt viktiga mötesplatser.

Studien Ung livsstil visar att ungdomar från familjer med små ekonomiska resurser ofta tilltalas av fritidsgårdar. Detsamma gäller för ungdomar som har en utländsk bakgrund, har föräldrar som är arbetslösa eller har försörjningsstöd, samt för ungdomar med sämre skolresultat. Detta är unga som ofta inte tar del av annat fritidsutbud i lika stor utsträckning som de med andra förutsättningar.

Hur lyckas man få en bra fritidsgårdsverksamhet?

– enligt Nackanätverket

Det viktigaste för att få en verksamhet med en hög kvalitet är att det finns en vilja i kommunen att satsa på öppen fritidsverksamhet för åldersgruppen 13 – 19 år och eventuellt unga vuxna.

Mål och uppdrag ska formuleras klart och tydligt, verksamheten ska följas upp kontinuerligt och systematiskt. Det behöver finnas en kunskap om den öppna verksamhetens betydelse och behov av förutsättningar bland ledningen, tjänstepersonerna och ansvariga politiker. Verksamheten måste vara känd av många och tilltalande för flera olika ungdomsgrupper. Och dessutom ska verksamheten ingå i olika nätverk.

Vi har i diskussion med varandra och genom att försöka lyfta fram varje enskild kommuns framgångsfaktorer, formulerat ett antal viktiga punkter som vi tror är förutsättningar för att en fritidsgårdsverksamhet ska kunna vara framgångsrik.

Framgångsfaktorer

- Tydligt uppdrag och mål
- Utbildade fritidsledare
- Tillräcklig bemanning
- Attraktiva lokaler med bra placering
- Lokaler med utrustning för olika aktiviteter
- Kontinuerlig systematisk uppföljning
- Tillräcklig driftsbudget som möjliggör såväl ungas inflytande som brett verksamhetsutbud
- Brett utbud av aktiviteter och program som tilltalar olika
- Kunniga tjänstemän och ledning
- Kompetensutveckling
- Marknadsföring
- Nätverk och samverkan

Kontakta gärna kommunerna i nätverket

www.nacka.se
Vx: 08-718 80 00

www.tyresö.se
Vx: 08-578 291 00

www.haninge.se
Vx: 08-606 70 00

www.gotland.se
Vx: 0498- 26 90 00

www.mjolby.se
Vx: 01 42-850 00

www.jonkoping.se
Vx: 08-718 80 00

www.klippan.se
Vx: 0435-280 00

Nacka

NÄTVERKET

Nackanätverket är ett samarbete mellan sju kommuner som representerar både storstad och landsbygd. Samarbetet handlar framför allt om utveckling, uppdrag, kvalitet och uppföljning av fritidsgårdar.

Nätverkets utgångspunkt är att alla ungdomar någon gång har behov av mötesplatser på fritiden, dit de kan komma och gå som de vill. Men Hur ofta man vill gå dit, vad man vill kunna göra där och hur mycket kontakt man vill ha med vuxna ledare varierar. Eftersom ungdomar är olika, har olika behov, olika fritidsstilar och olika förutsättningar behövs det ett brett fritidsutbud med olika arenor och möjligheter. Fritidsgården är en arena bland andra inom fritids- och kulturområdet.

Nackanätverket menar att det är särskilt viktigt med en ungdomsinriktad öppen fritidsverksamhet med professionella fritidsledare för alla dem som inte deltar i föreningslivets eller kulturskolans verksamheter. Med fritidsgårdar kan fler ungdomar få ta del av kommunernas resurser som är avsedda för ungas fritid.

Nackanätverket menar också att det är angeläget att det finns tydliga uppdrag, mål och riktlinjer för fritidsgårdarna och den övriga öppna fritidsverksamheten. Verksamheten ska följas upp och uppföljningen ska leda till utveckling.

I denna skrift vill Nackanätverket dela med sig av sina idéer, tankar och erfarenheter av fritidsgårdar och annan öppen verksamhet. Nätverket vill inspirera fler till att arbeta mer metodiskt med uppdrag, uppföljning och utveckling. Här finns exempel på hur fritidsgårdsuppdrag kan se ut, hur en fritidsgårdslokal kan utformas, vad en fritidsledare ska arbeta med och vad Nackanätverket menar är kvalitet för en fritidsgård. Du hittar också förslag på hur man kan arbeta med uppföljning.

Vill du veta mer om hur Nackanätverket arbetar, kontakta gärna någon av kommunerna i nätverket.

